

PRESENTATIE

Psycho-educatie bij alcohol- en andere drugproblemen, doekje voor het bloeden of waardevolle strategie?

Congres GGZ, Antwerpen
10 september 2024

VAD

INHOUD

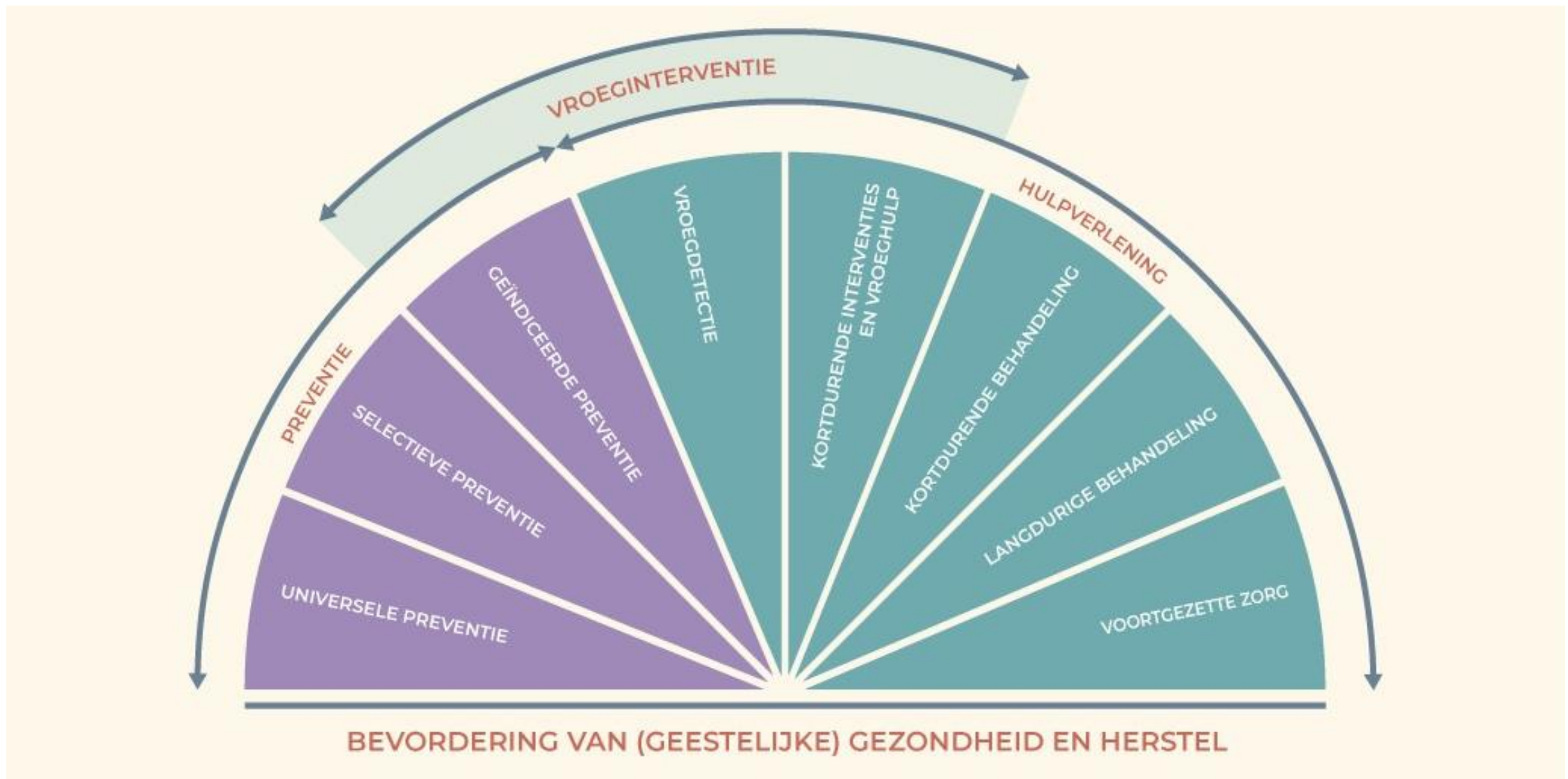
1. Psycho-educatie (PE) bij alcohol- en drugproblemen
2. De principes van PE
3. PE naar naasten
4. Wat neem je mee?

Psycho-educatie bij alcohol- en andere drugproblemen

Psycho-educatie is...

- het informeren
- van mensen met (risico op) psychische problematiek en hun naasten
- over de problematiek en de behandelingsaanpak
- onderdeel van een meer omvattend hulpverleningsproces

PE in het interventiespectrum

PE bij middelenproblemen

- Mensen met (risico op) een middelengerelateerd probleem
- Hun naasten (familie, vrienden, ...)

De inhoud van PE bij middelenproblemen

- Middelenproblemen in al hun aspecten
 - factoren die het gebruik beïnvloeden
 - de effecten en de risico's
 - het beloop
 - herstel
- Wat men kan doen om ermee om te gaan
 - Hulpverleningsmogelijkheden
 - Andere ondersteuningsbronnen
 - Verloop van de behandeling/begeleiding

“

*Wat heb ik? Hoe kom ik eraan?
Hoe ga ik ermee om?*

Neem jij een rol op in psycho-educatie?

- Ik geef PE en het is herkenbaar als PE
- Ik geef PE, maar is niet herkenbaar als dusdanig, het zit verweven in wat ik doe
- Ik ondersteun hulpverleners op vlak van PE

De principes van psycho-educatie

De principes van psycho-educatie

Journal of Substance Abuse Treatment

Volume 126, July 2021, 108442

The principles and practices of
psychoeducation with alcohol or other drug
use disorders: A review and brief guide

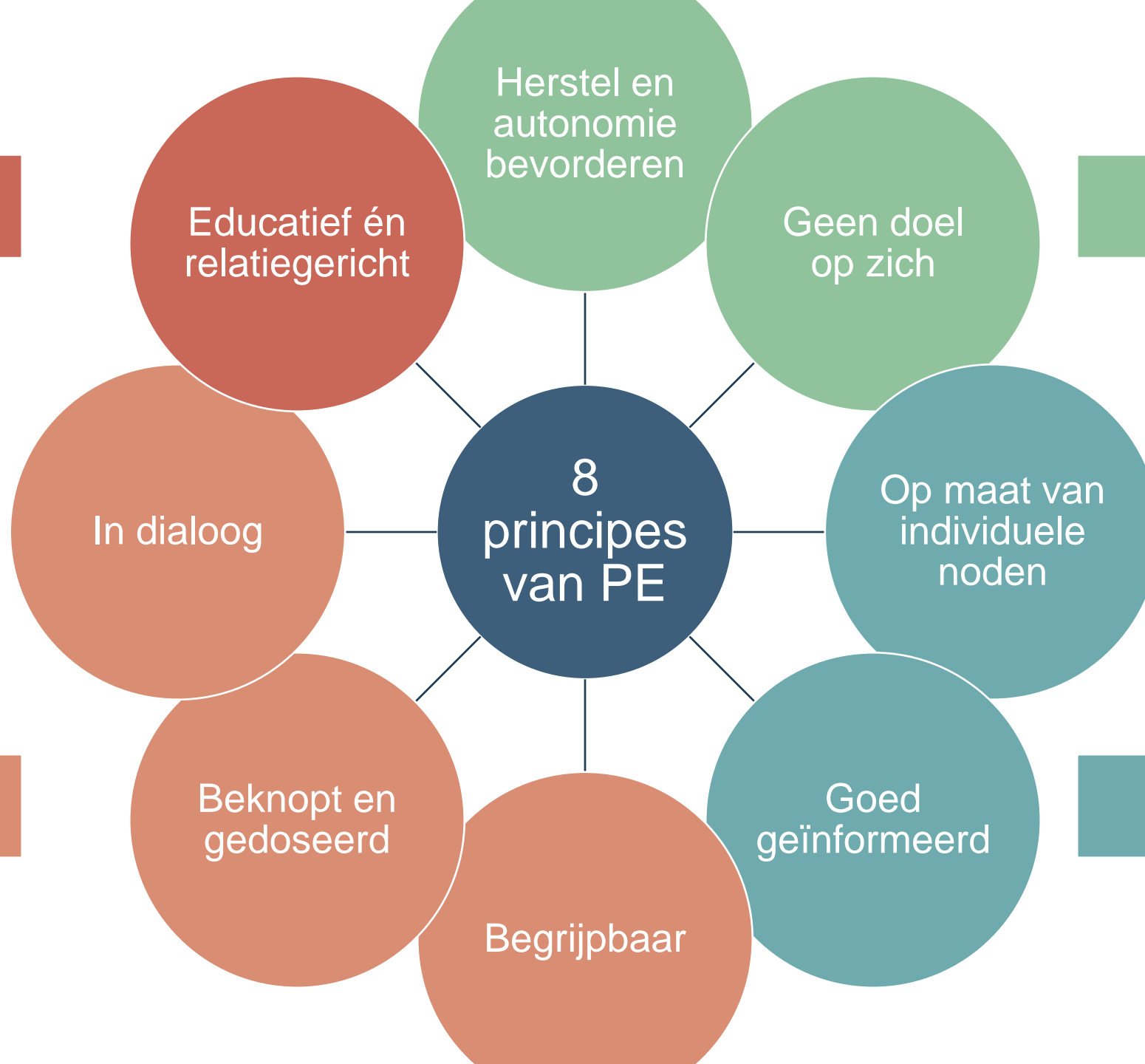
Molly Magill^a , Steve Martino^{b c}, Bruce Wampold^d

WIE

DOEL

HOE

WAT

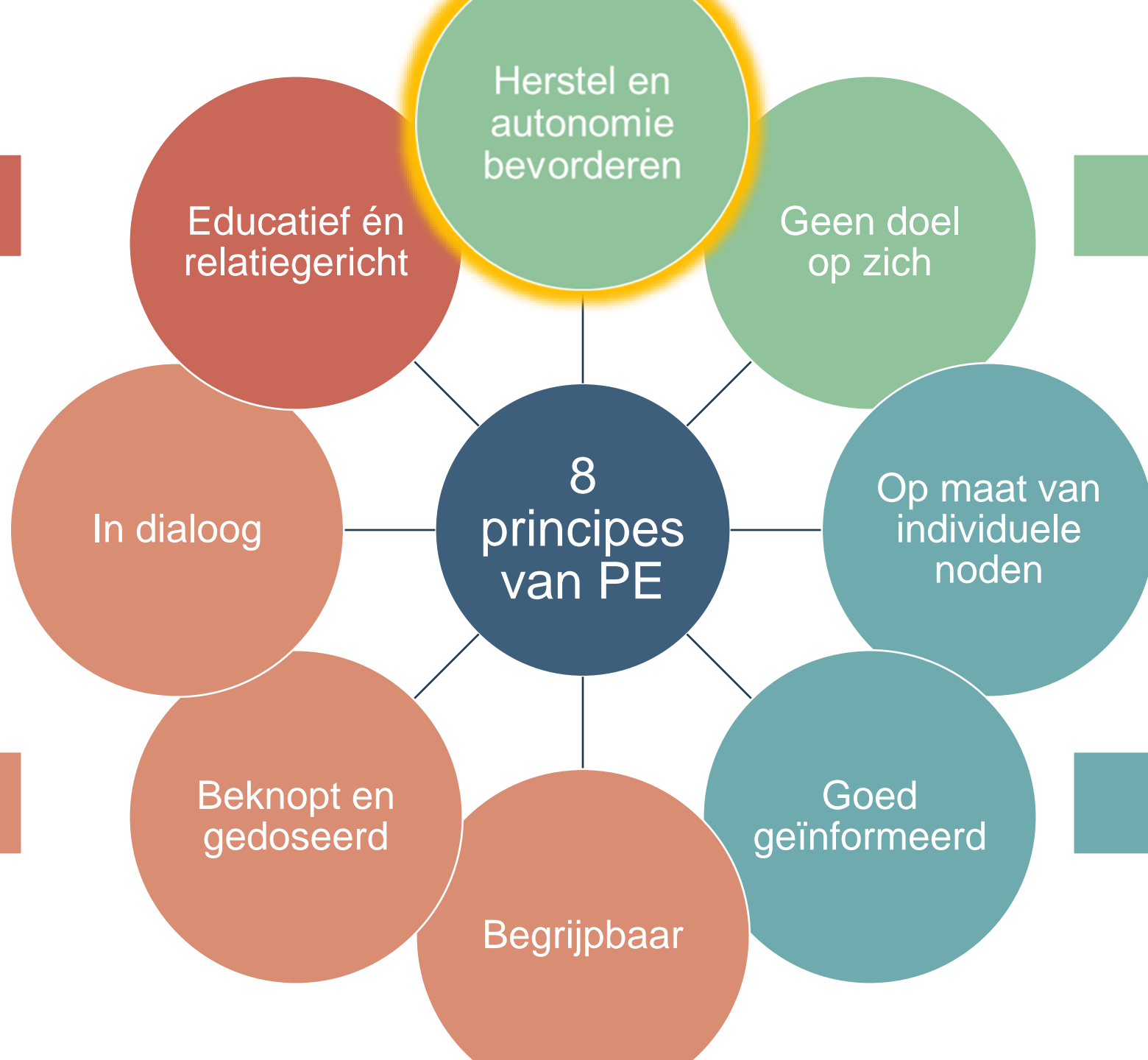

WIE

DOEL

HOE

WAT

Herstel en autonomie bevorderen

therapietrouw
bevorderen

versterken om eigen
kennis en krachten in
te zetten om
aan herstel te werken

Informatie die herstel en autonomie bevordert

Wet op de patiëntenrechten

- Het recht op informatie over je gezondheidstoestand
- Het recht op geïnformeerde toestemming

Evolutie in wet 6 februari 2024

Informatie die herstel en autonomie bevordert

- Ontschuldigend & empowerend
- Rationale

Waarom
is een
verslaving
moeilijk te
doorbreken?

Twee systemen
in één hoofd

Informatie die herstel en autonomie bevordert

- Evenwicht ontschuldigen en verantwoordelijkheid
- Complexiteit
- Herstel is mogelijk!

RESPONSIBILITY

Informatie die herstel en autonomie bevordert

2. BIJ LANGDURIG MIDDELENGEBRUIK ONTSTAAN ER 3 SOORTEN AUTOMATISMEN:

AUTOMATISMEN EN NEURALE NETWERKEN IN ONZE HERSENEN

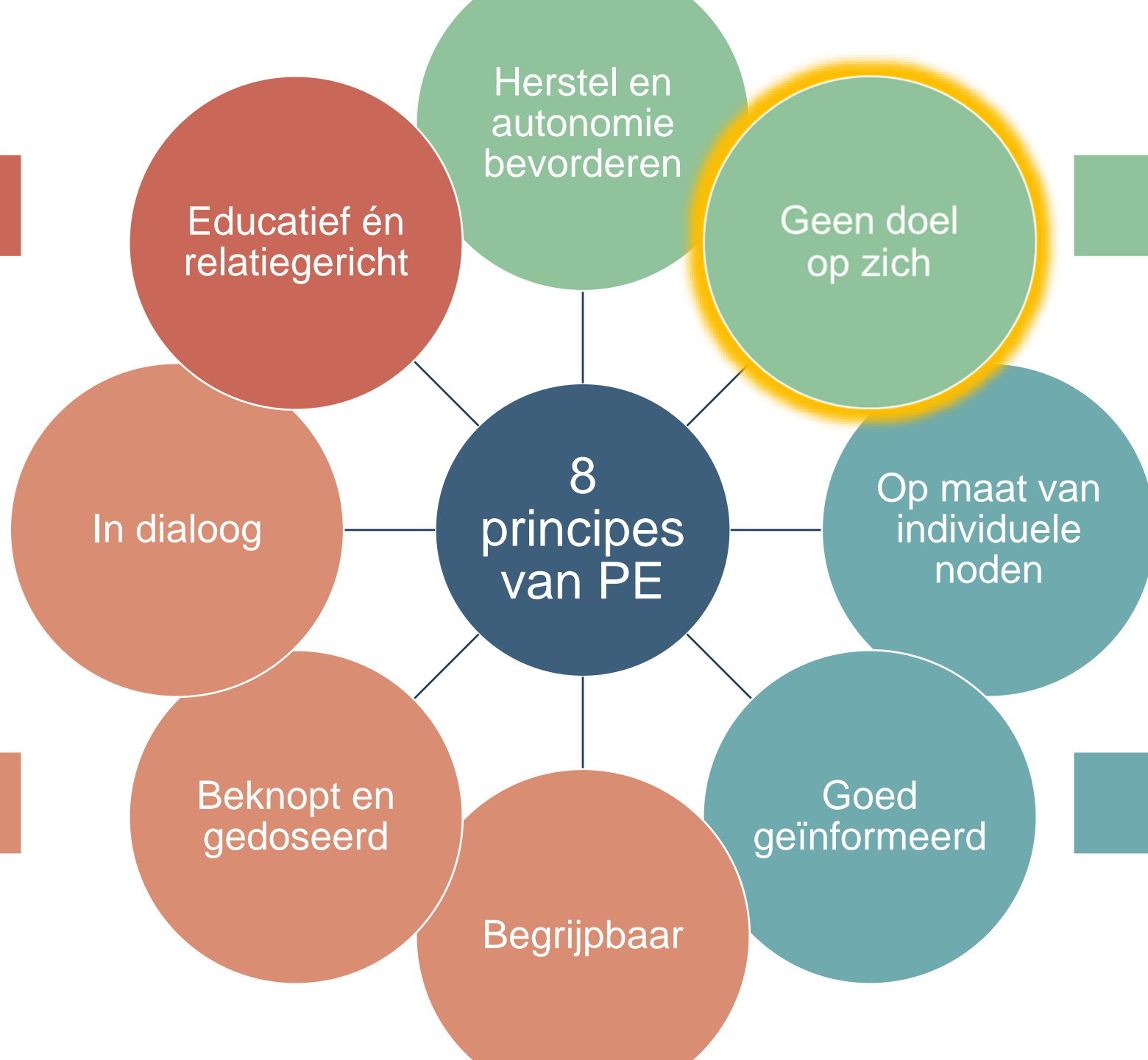

WIE

DOEL

HOE

WAT

PE is geen doel op zich

Kennis is geen doel op zich

Info dient doel van de ruimere interventie

“Weten” leidt niet automatisch tot gemotiveerde mensen die precies doen wat je van hen verwacht.

Basismateriaal terugvalpreventie

INHOUD

In dit overzicht vind je 13 gespreksmethodieken en de bijhorende werkbladen. Ze staan hier ingedeeld volgens de essentiële onderdelen van terugvalpreventie.

Belangrijk: dit is slechts een beperkte selectie van mogelijke methodieken. Niet alle aspecten van terugvalpreventie komen in dit materiaal aan bod.

1. Veranderdoel bevestigen en concretiseren

- Mijn veranderplan

p. 6

2. Psycho-educatie over het terugvalproces

- Het terugvalproces
- Mijn waarschuwingstekens voor terugval

p. 12

3. Inventariseren en analyseren van hogerisicosituaties

- Inventariseren en analyseren van hogerisicosituaties aan de hand van een registratieopdracht
- Inventariseren van hogerisicosituaties aan de hand van een vragenlijst
- Mijn risicosituaties begrijpen

p. 20

4. Cognitief herstructureren

- Mijn helpende gedachten

p. 44

5. Aanleren van copingvaardigheden

- Omgaan met craving
- Herkennen van en omgaan met signalen

p. 49

6. Noodmaatregelen

- Mijn noodplan

p. 62

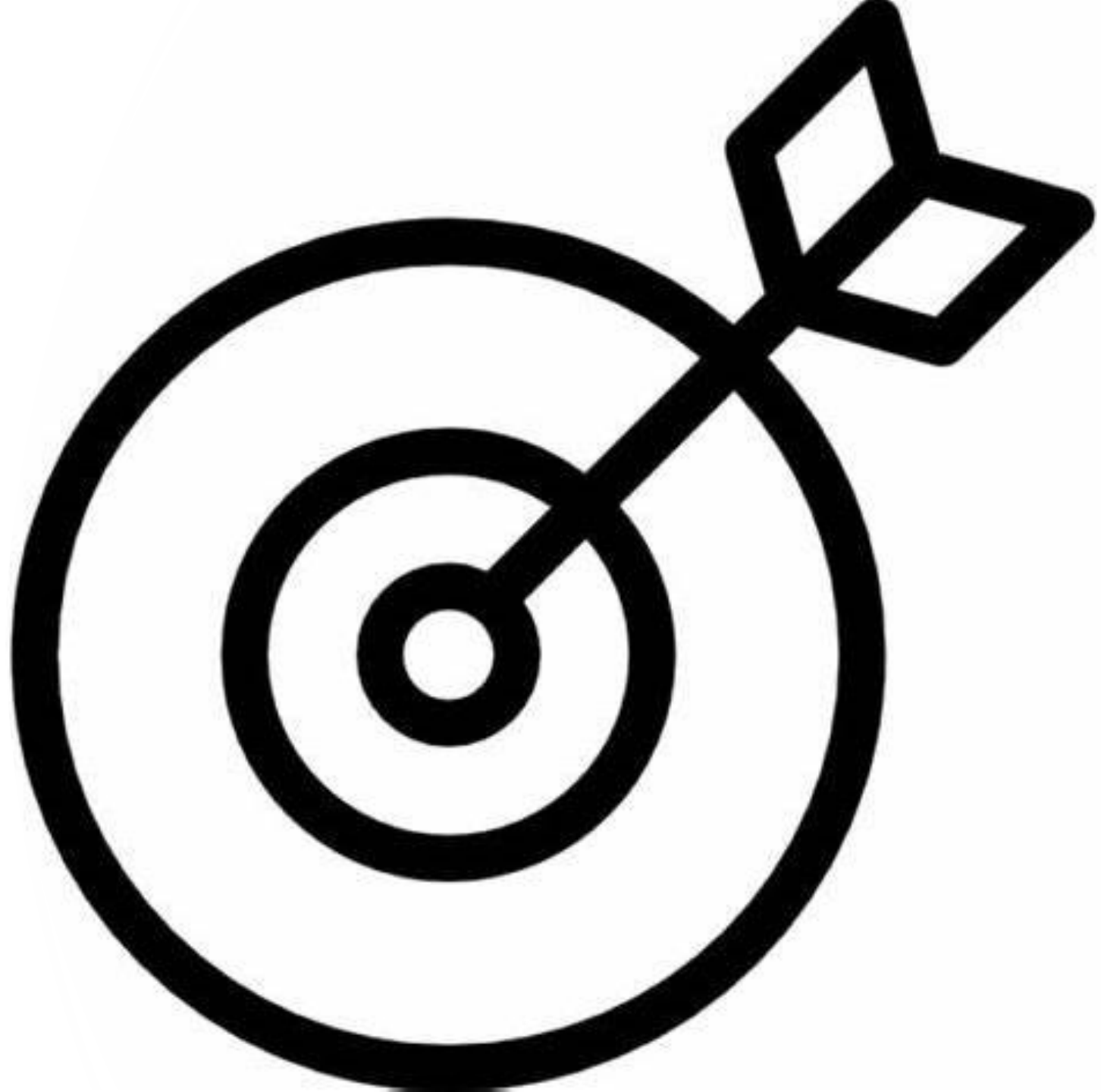
7. Leefstijlinterventies

- Tevredenheidslijst
- Waar wil ik naartoe?
- Goedgevoeldagboek en krachtenmatrix

p. 68

PE is geen doel op zich

- Weten is niet kunnen toepassen
- Hoge verwachtingen hulpverleners
- Motivatie is minstens zo belangrijk als info

“

Is psycho-educatie effectief?

Hulpverlenersvaardigheden die uitkomst verbeteren

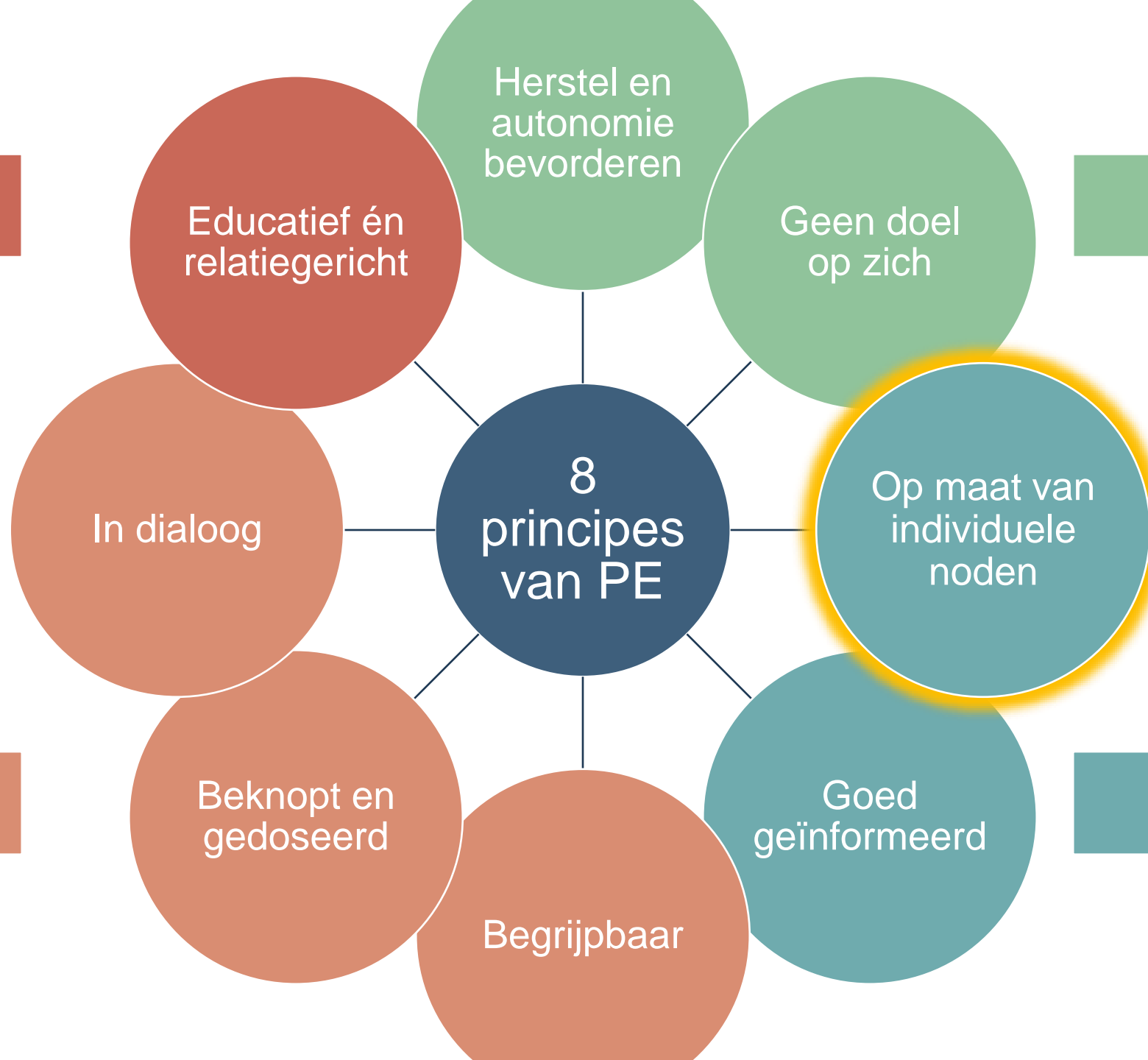
Wat verwacht jij
van psycho-educatie?

WIE

DOEL

HOE

WAT

Op maat van individuele noden

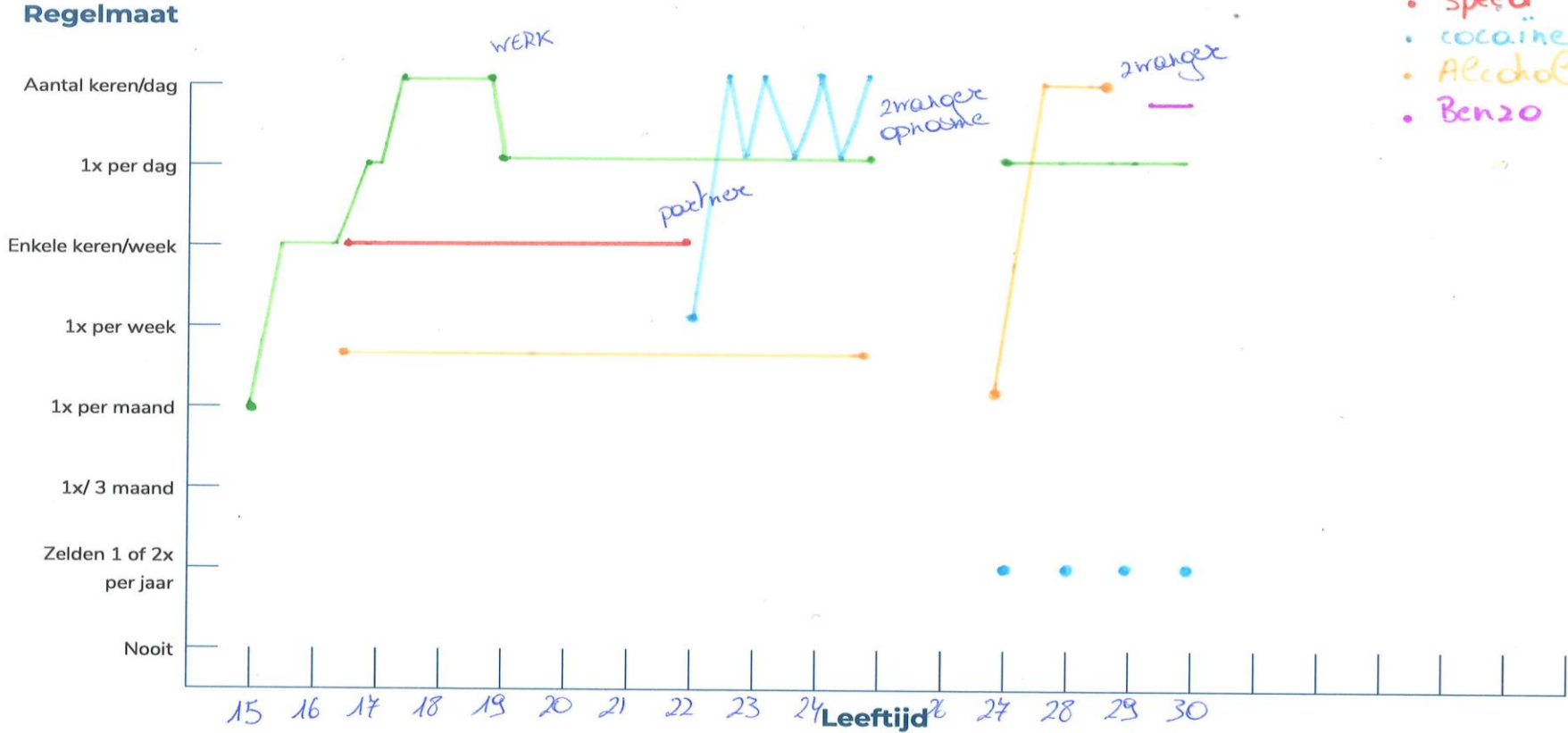
- Ernst van de problemen
- Waar staat client in proces?
- Wat weet de cliënt al?

Op maat van individuele noden

Werkblad

Mijn levenslijn van gebruik, gamen of gokken

Op maat van individuele noden

- Individueel: noodzaak-moment
- Uitdaging in groep
- Tijdstip van de info

Op maat van individuele noden

Wat werkt voor mij...
Wat werkt voor jou?

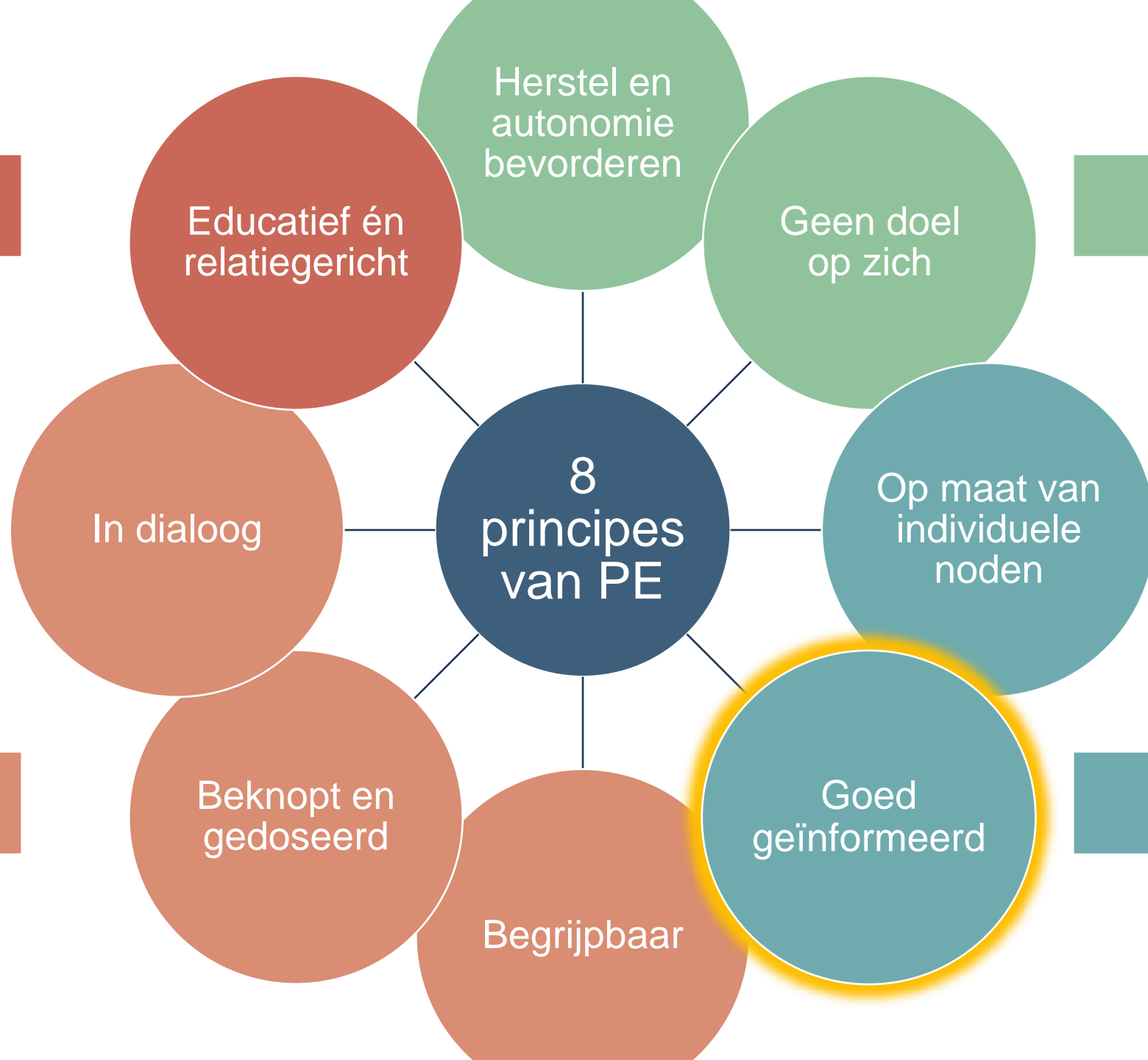

WIE

DOEL

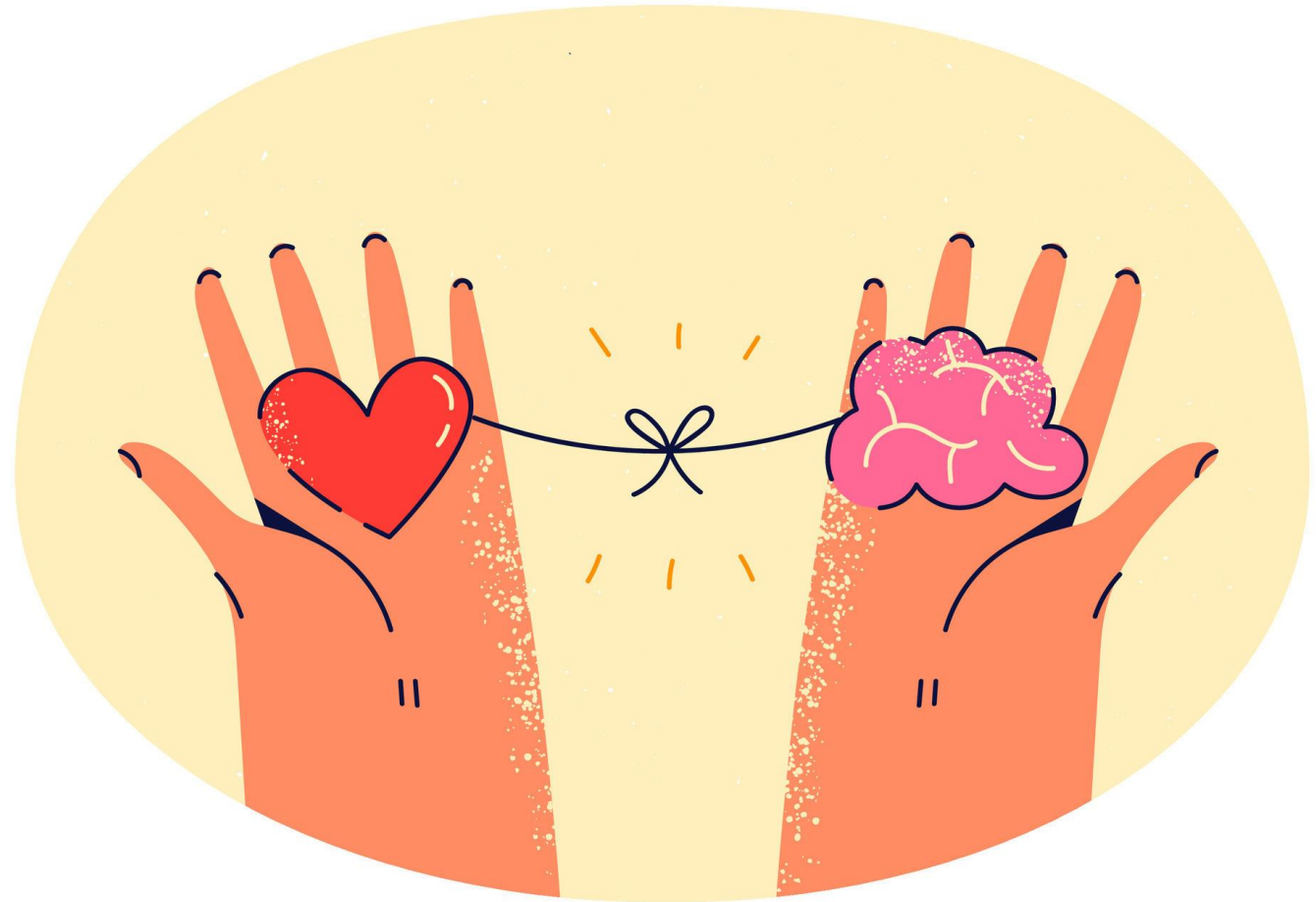
HOE

WAT

Goed geïnformeerde info

- up-to-date
- wetenschappelijk onderbouwd
- bruikbaar voor cliënt

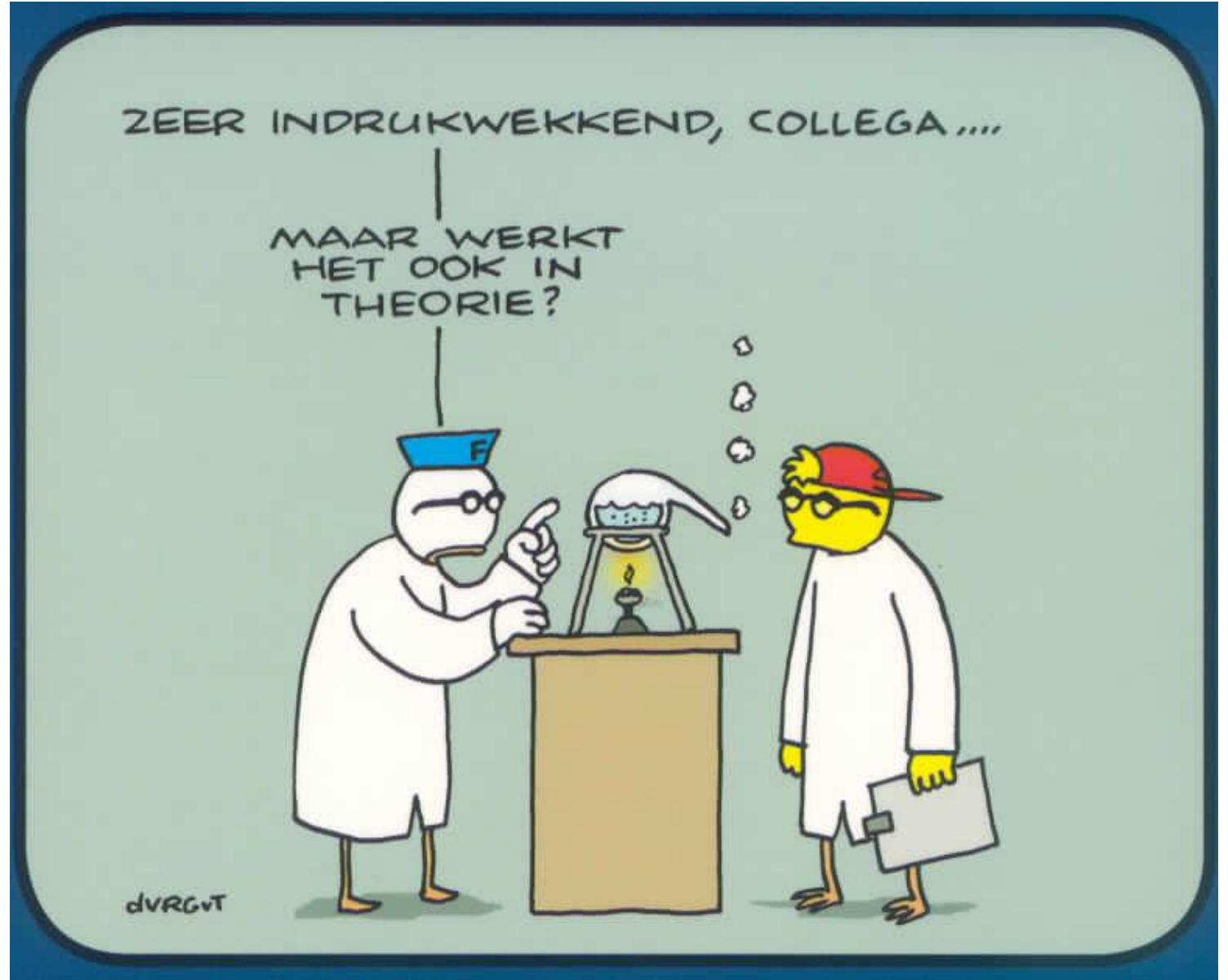

Goed geïnformeerde info

Goed geïnformeerde info

- Aftoetsen
- "Up to date" blijven
- "Attentional bias" vermijden

Goed geïnformeerde info

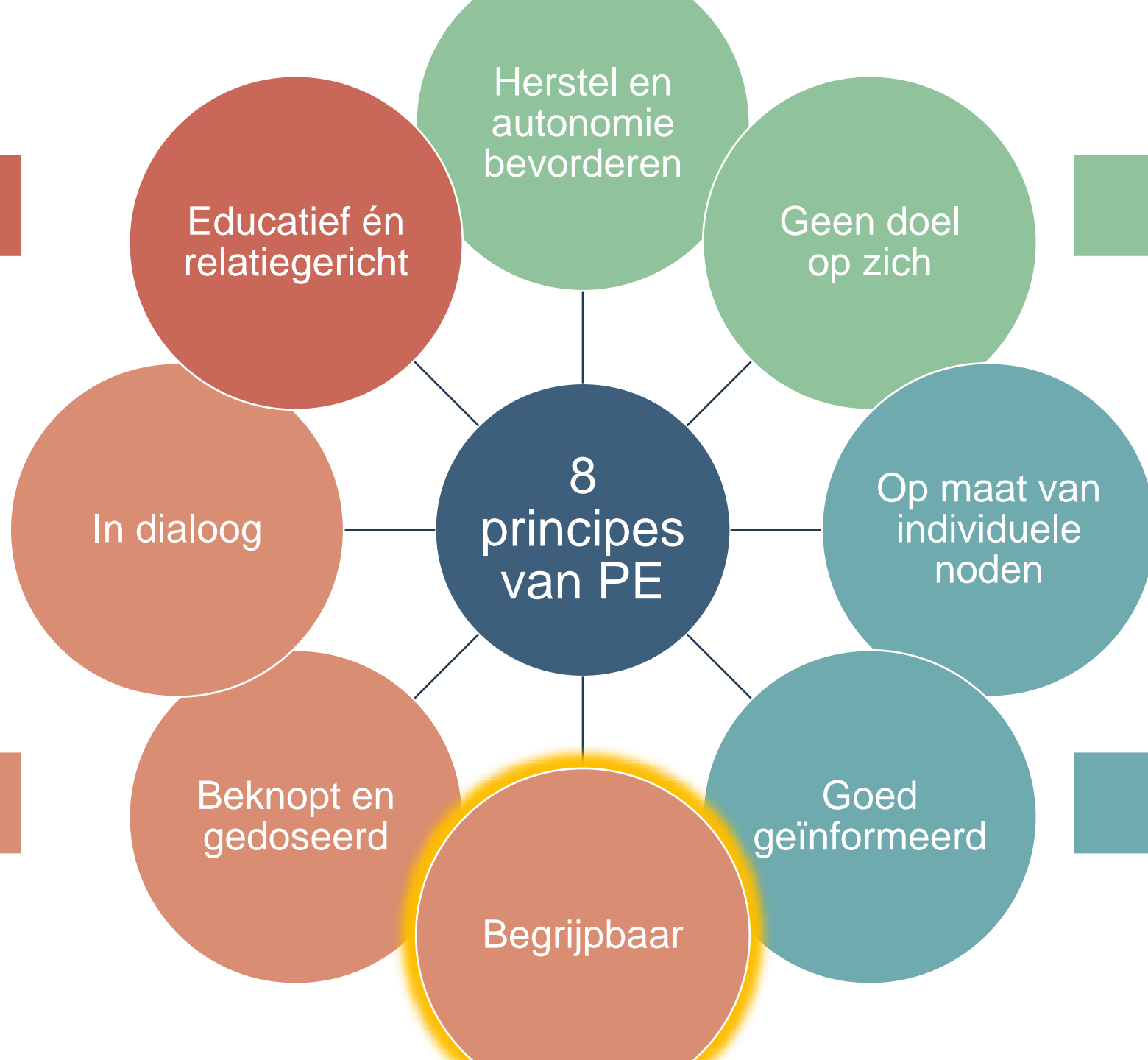
Wat is een voorbeeld van informatie die niet op maat/ niet helpend is voor je cliënt(en)?

WIE

DOEL

HOE

WAT

Begrijpbare informatie

Eenvoudige taal

Aangepaste taal

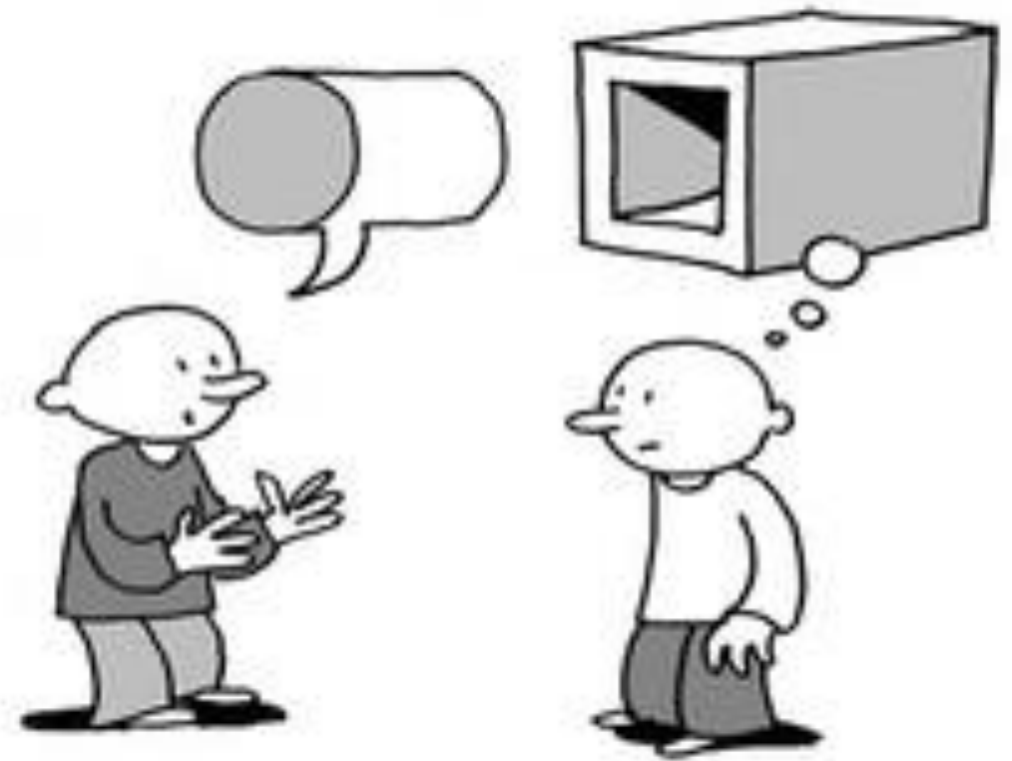
Verbale én
visuele info

Mondelinge én
schriftelijke info

Metaforen en
verhalen

Metaforen

DE METAFOR VAN HET TRACTORSPOOR

Als een tractor een keer door het gras rijdt, zal je er niet direct veel van zien. Het gras veert terug in de oorspronkelijke stand. Als die tractor dat elke dag doet, zal er langzamerhand een spoor ontstaan. En dat spoor wordt elke keer dieper.

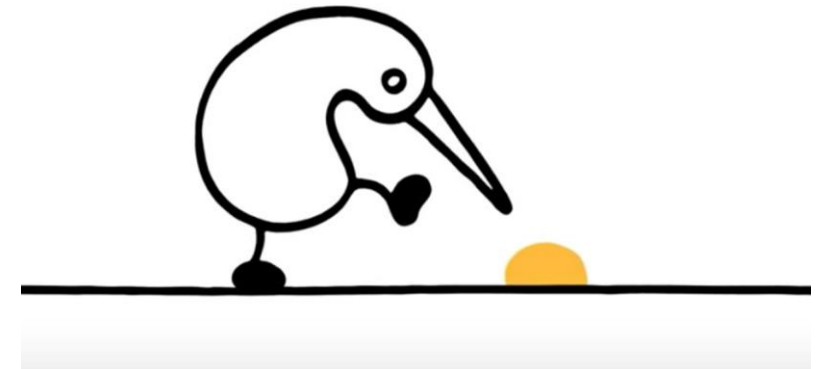
Je kunt ingesleten gewoontes vergelijken met zo'n tractorsporen. Als je een bepaald gedrag stelt, dan vormt zich een verbinding in de hersenen tussen het gedrag, de situatie, het gevoel dat je ervaart, ... Door dit gedrag te herhalen wordt deze verbinding steeds sterker. Wil je deze gewoonte doorbreken, dan is dat niet makkelijk. Je brein heeft de neiging de oude "ingesleten" sporen te blijven kiezen. Net zoals een tractor nog moeilijk uit de diep ingesleten sporen geraakt.

Je brein heeft de neiging de gemakkelijkste weg te kiezen. Dit kost het minst energie, het is de kortste en snelste weg.

- Een nieuwe gedrag wordt steeds maar kort uitgevoerd, het vraagt tijd en herhaling voor het een automatisme wordt. En hierbij kan je de oude gewoonte opnieuw triggeren en ongewild versterken.
- Het terugvallen in het oude gedrag is vaak een onbewust, automatisch proces, je merkt het vaak pas achteraf.

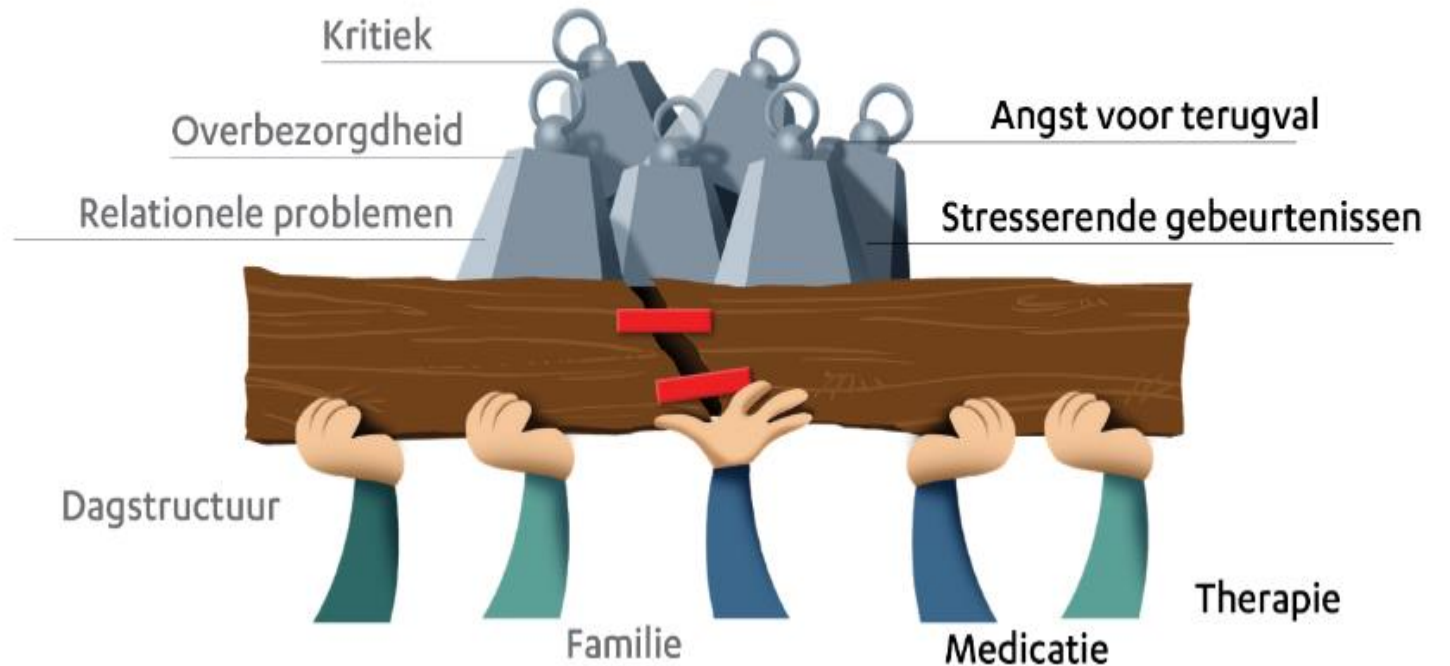
Een gewoontepatroon is ook moeilijk af te leren. De sterke verbinding in de hersenen blijft bestaan.

Als je sterke nieuwe hersenverbindingen aanmaakt door nieuw gedrag herhaaldelijk te stellen en als je oude paden niet meer of minder bewandelt, dan zal je automatische piloot minder geneigd zijn deze oude paden te bewandelen. De kunst is om veel nieuwe en sterke hersenverbindingen aan te maken. Dit vraagt veel inspanning, gedurende een langere tijd.

Balkmetafoor

- Stress-kwetsbaarheids-coping model
- Eigen draagkracht, kwetsbaarheden en stressoren visueel voorstellen
- Op zoek gaan naar gezond evenwicht

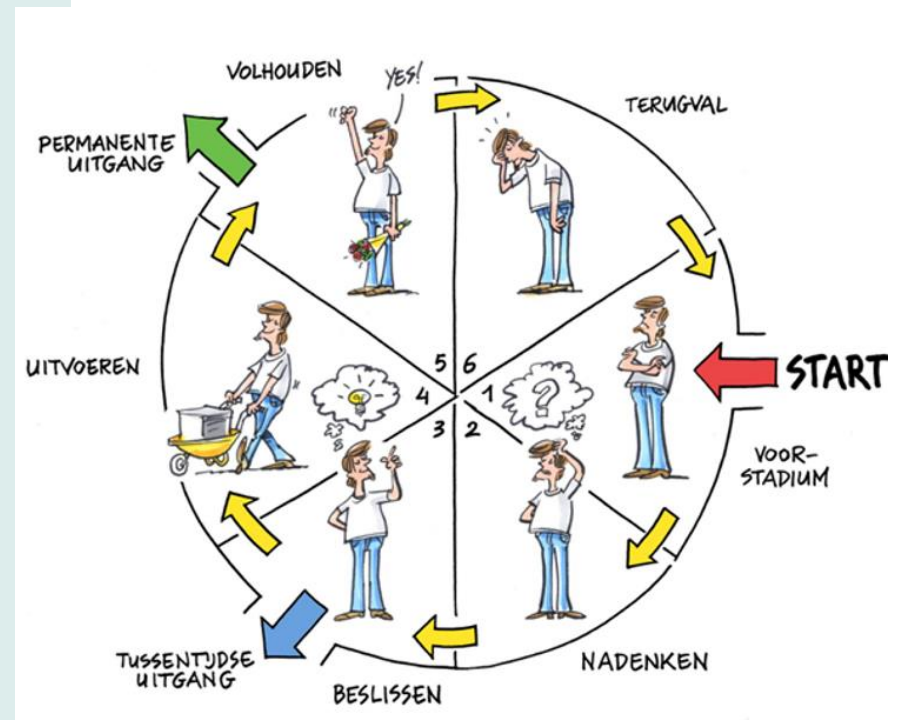
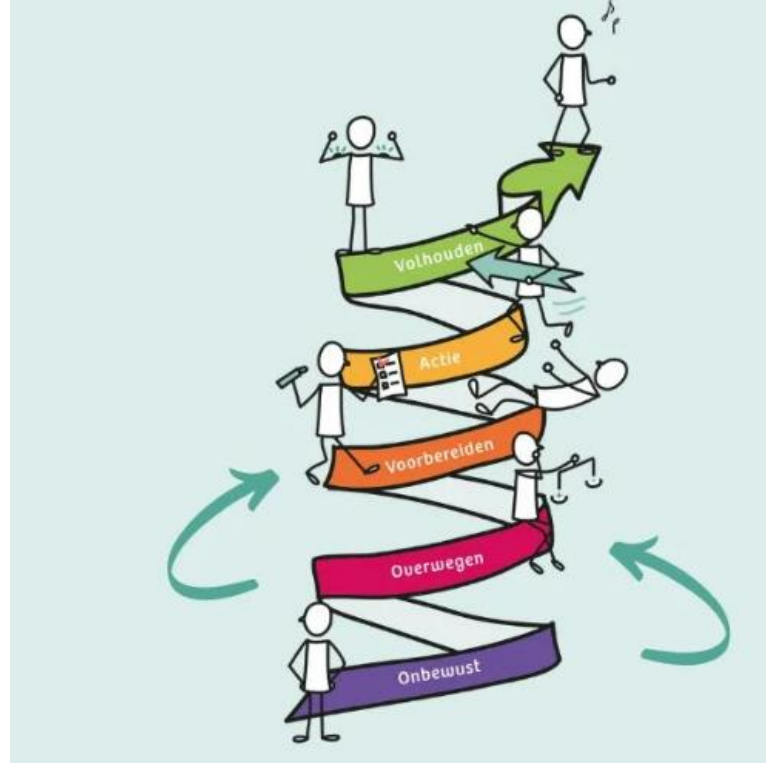

www.balkmetafoor.be

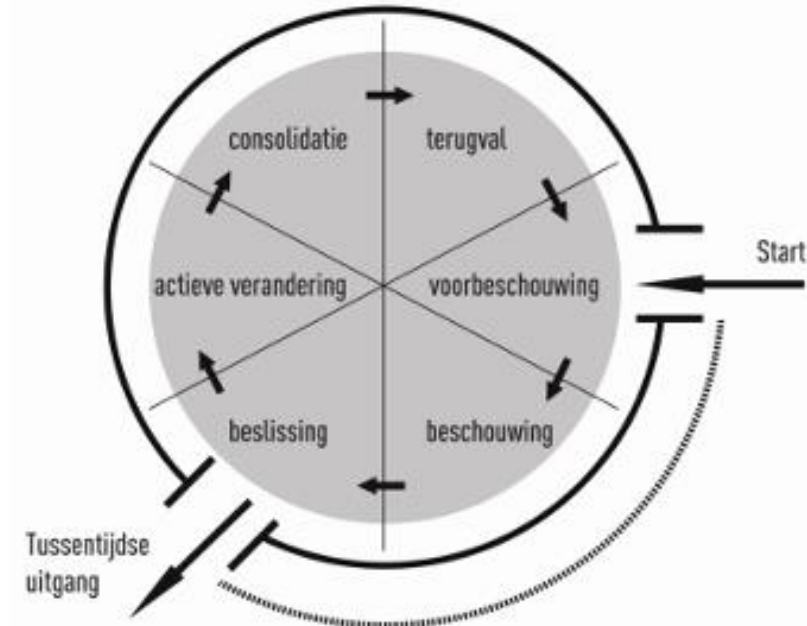
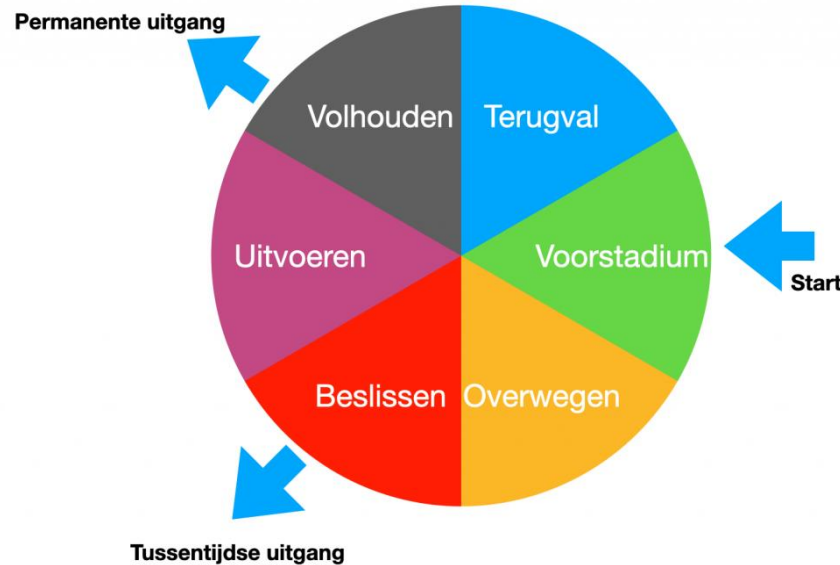
Begrijpbaar?

Visuele voorstellingen op maat van de cliënt

Cirkel van gedragsverandering

Begrijpbaar

- Is voorwaarde
- Ervaringsdeskundige kan belangrijke rol in spelen
- Nood aan ondersteuning

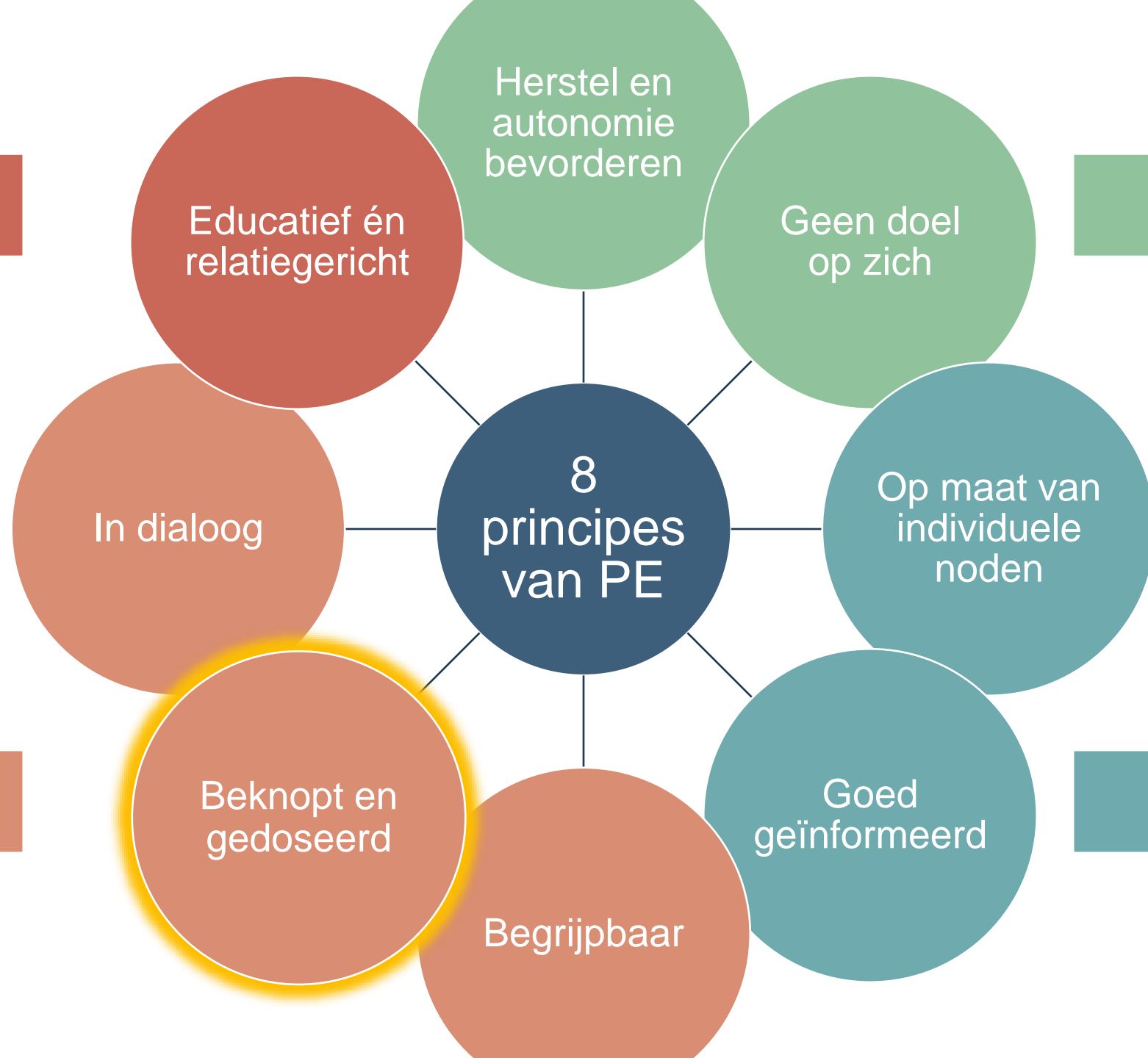

WIE

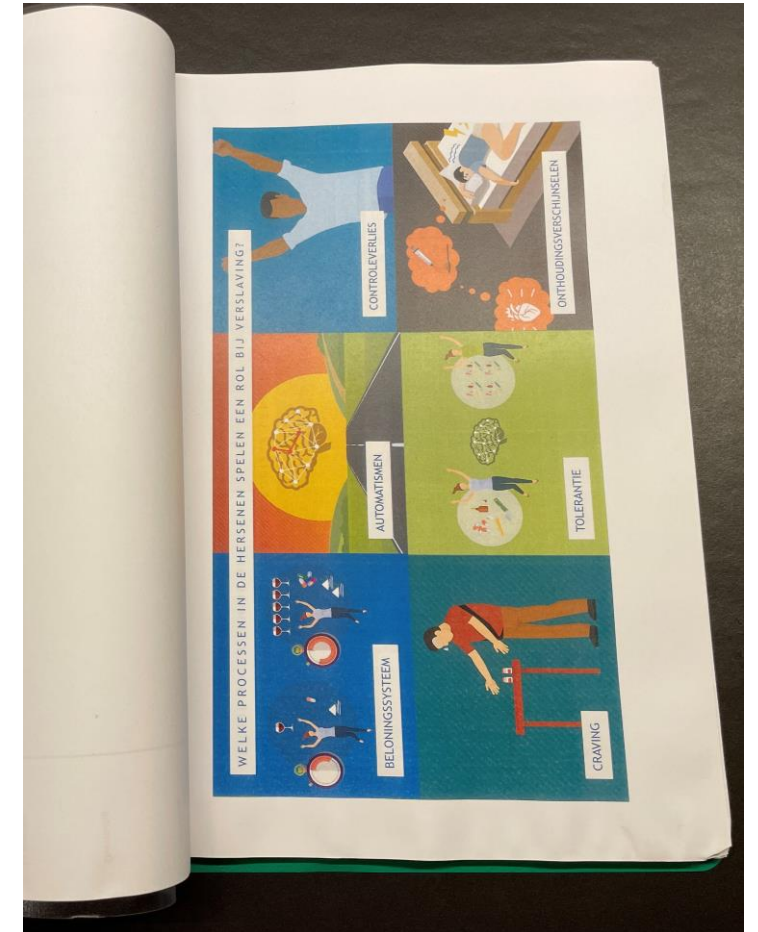
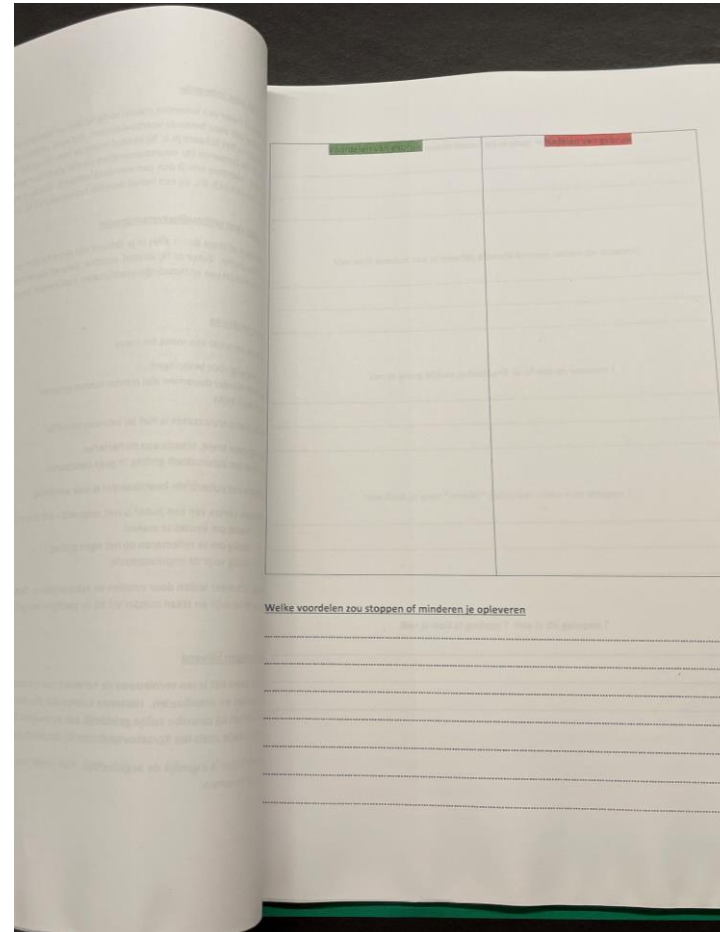
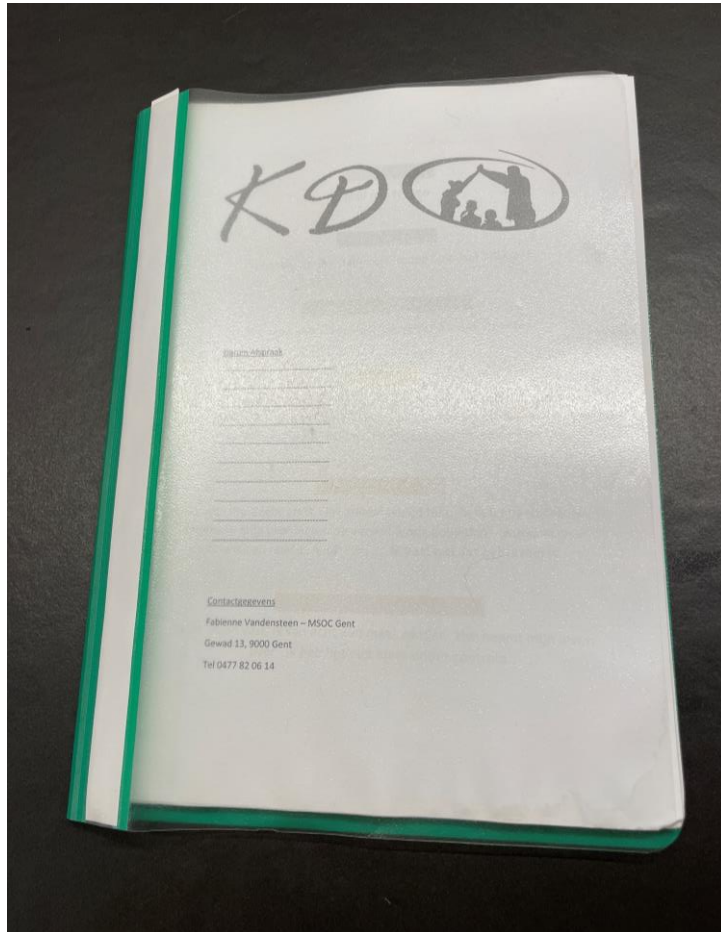
DOEL

HOE

WAT

Info plukken

Beknopt en gedoseerd

- Chillen
- Link naar eigen situatie
- Wat voor mij gewerkt heeft

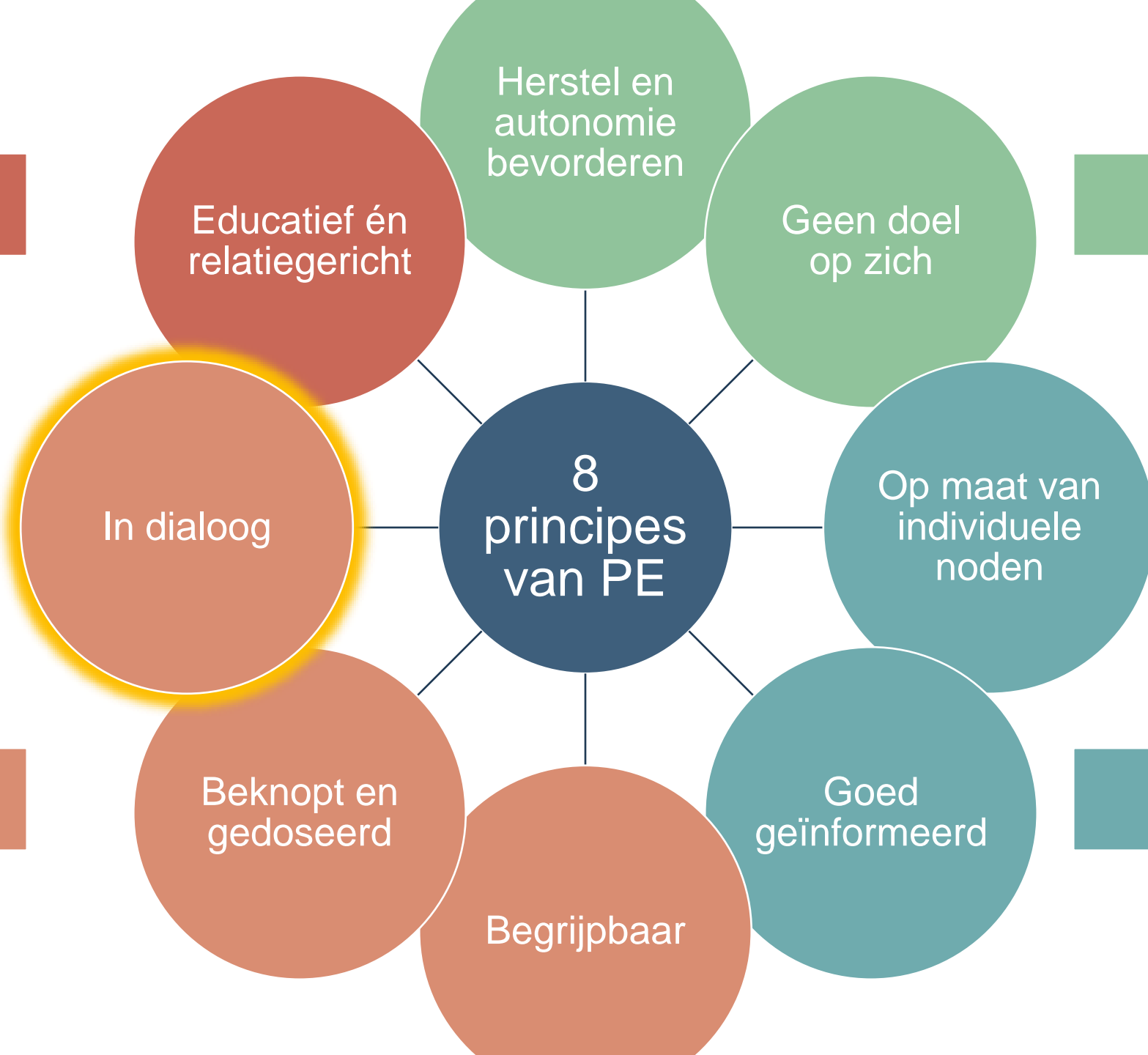

WIE

DOEL

HOE

WAT

Interactief en in dialoog

- Info blijft bij
- Cliënt is meer betrokken
- Actieve verwerking van de inhoud
- Toepassing op eigen situatie
- Motivatie en vertrouwen wordt versterkt

Interactief en in dialoog

- Toestemming vragen
- Vragen wat de persoon al weet
- Aanzetten tot vragen te stellen
- Uitnodigen zelf conclusies te trekken

**Ontwennen
van heroïne,
opium of opioïde
pijnstillers**

Alles over behandeling met methadon of buprenorfine

VAD VLAAMS EXPERTISECENTRUM
ALCOHOL EN ANDERE DRUGS

The graphic features a light blue background with a dark grey cliff edge. A syringe with a yellow plunger is positioned on the edge of the cliff. A person in a red shirt and dark pants is sitting on the edge, looking down. The text is in a bold, dark blue font. A red banner contains the subtitle. The logo for VAD (Vlaams Expertisecentrum Alcohol en Andere Drugs) is in the bottom right corner.

Flap-over

Ontwennen van heroïne, opium en opioïde pijnstillers
Alles over behandeling met methadone of buprenorfine

Interactief en in dialoog

- Individueel
- Leren van elkaar
- Info telkens afoetsen
- Spanningsveld interactie –
middelen
 - **Less is more**
- Huiswerk

Waar ben jij sterk in
bij het geven van informatie/psycho-
educatie?

WIE

Educatief én
relatiegericht

Herstel en
autonomie
bevorderen

Geen doel
op zich

DOEL

In dialoog

8
principes
van PE

Op maat van
individuele
noden

HOE

Beknopt en
gedoseerd

Begrijpbaar

Goed
geïnformeerd

WAT

Educatief en relatiegericht

**Iedereen heeft
zijn eigen ervaring**

Educatief en relatiegericht

- Uitademen en geloven
- Volgen en sturen
 - Authentiek en zorgend
 - Niet te soft
- Eigen keuze

YES
YOU
CAN

Wat is er specifiek voor psycho-educatie naar naasten (familie & vrienden)?

Psycho-educatie voor naasten

lf.
en
o

Vlaanderen

V.U. Paul Van Deun
VAD vzw, Vanderlindenstraat 15 - 1030 Brussel
Februari 2020 - D/2020/6030/2

Bezorgd om je zoon, dochter, partner, moeder of vader?

De DrugLijn biedt **GRIP**

Online zelfzorg

dedruglijn
078 15 10 20
www.druglijn.be

Psycho-educatie voor naasten

Cliënt ondersteunen (tot verandering)

- Begrijpen wat verslaving is
- Handvaten in omgaan met cliënt
- **Valkuil:** familie teveel verantwoordelijkheid geven

Eigen welzijn bevorderen

- Wat is de impact op je gezin?
- Zelfzorg
- Grenzen stellen

Wederzijds begrip verhogen

- Bevorderen toekomstperspectief

PE voor naasten

- Noodzaak voor steunfiguur
- Begrip - steun - ontschuldigen
- Soms weerstand
- Balans meekrijgen en grenzen laten stellen

- Als ervaringsdeskundige kan je
 - Hoop geven
 - Begrip creëren

Vergeet de
kinderen niet

Ondersteun ouders in
hun ouderrol

Vergeet de kinderen niet

Ondersteuning op maat van het kind

Wat neem
je mee?

Hartelijk
dank!

- Wim Govaerts
 - Pieter Impe pieter.impe@karus.be
 - Fabienne Vandenstein fabienne.vandenstein@stad.gent
 - Gilles Geeraerts gilles.geeraerts@vad.be
 - Joke Claessens joke.claessens@vad.be
-